

УДК 336.6

АНТОНЕНКО К.В.,

к.е.н., доцент
кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу
Навчально-наукового інституту Міжнародних відносин
Національного авіаційного університету

ХЕДЖУВАННЯ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

***Анотація.** В статті проаналізовано важливість управління валютними ризиками для українських фінансових та комерційних структур. Розглянуто основні аспекти функціонування ринку валютних деривативів.*

Ключові слова: валютний ризик, хеджування, фінансові інструменти, валютні застереження, деривативи.

Антоненко Е.В., к.э.н., доцент кафедры международных экономических отношений и бизнеса Учебно-научного института Международных отношений Национального авиационного университета

ХЕДЖИРОВАНИЕ ВАЛЮТНЫХ РИСКОВ С ПОМОЩЬЮ ФИНАНСОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ

***Аннотация.** В статье проанализирована важность управления валютными рисками для украинских финансовых и коммерческих структур. Рассмотрены основные аспекты функционирования рынка валютных деривативов.*

Ключевые слова: валютный риск, хеджирование, финансовые инструменты, валютные оговорки, деривативы.

Antonenko E.V., Ph.D. in Economics, Associate Professor of the Department of International Economic Relations and Business at the Institute of International Relations of the National Aviation University

HEDGING OF CURRENCY RISKS FOR HELP FINANCIAL INSTRUMENTS

***Annotation.** In the article importance of management currency risks is analysed for the Ukrainian financial and commercial structures. The basic aspects of functioning of market of currency derivatives are considered.*

Keywords: currency risk, hedging, financial instruments, currency warning, derivatives.

Актуальність проблеми. Стрімкий та непередбачуваний розвиток ринків фінансових інструментів посилив важливість та необхідність здійснення управління валютним ризиком для фінансових та комерційних структур усього світу. Особливо яскраво цей факт проявився в період світової фінансової кризи, коли вітчизняний український бізнес виявився неготовим до боротьби з ризиками, що виникли у процесі девальвації національної грошової одиниці.

Аналіз досліджень і публікацій. Найбільш визначальними з даної теми дослідження є праці українських науковців Сохачької О. М., Тимченко О. М., Бойко К. Б., Бурденко І. М., Гапонюк М. А., Міщенко В. І. та інших.

Метою статті є дослідження основних напрямів хеджування валютних ризиків для національних експортерів та імпорттерів.

Виклад основного матеріалу. Хоча українські підприємці адаптувалися до економічної ситуації, що склалася в країні, і основні проблеми, які стояли перед підприємствами, поступово втратили свою актуальність, єдиним винятком стали саме валютні ризики, які зайняли перше місце у переліку побоювань бізнесменів.

За умов відсутності необхідної законодавчої бази для здійснення зовнішнього фінансового інжинірингу вітчизняні компанії вдаються до методів внутрішнього хеджування. Одним з першочергових методів є перехід в розрахунках на третю валюту. Загалом, коли одна зі світових валют втрачає стабільність, компанії використовують в своїх розрахунках іншу. Але більшість експертів мають скептичне відношення до такого способу мінімізації ризиків. Однак повністю відмовлятися від подібного варіанту також не варто.

Різка девальвація гривні в період кризи змусила вітчизняний бізнес оновити свої знання про хеджування валютних ризиків за допомогою фінансових інструментів і підібрати оптимальні способи їх мінімізації [2]. Одним з найефективніших методів є використання валютних застережень. Застереження, які використовуються на практиці, представлені двома напрямками (рис.1).

Так, у випадку прямої обмовки, якщо ціна товару розраховується у євро, то в цій же валюті здійснюватимуться розрахунки між контрагентами, а остаточна сума контракту може залежати від курсу євро до долара США. Непряма обмовка застосовується у випадку, коли ціна продажу деяких видів товарів традиційно визначається в конкретній грошовій одиниці. Схожі валютні застереження застосовувалися в

кредитних договорах і за кордоном, і в Україні у разі розбіжностей по його виплаті валюти кредиту та валюти платежу.

Рис. 1. Напрями валютних застережень

На практиці широко застосовуються бівалютні та мультивалютні застереження. Українські експерти, серед яких адвокат юридичної фірми «Васько і Назарчук» Вадим Васько, переконують, що бівалютна обмовка актуальна для експортерів у випадку довготермінових контрактів. Через те, що в сучасній фінансово-економічній ситуації досить важко передбачити динаміку валютних курсів, така обмовка є найбільш ефективним захистом українських експортерів від втрат, пов'язаних з коливанням курсів, а також надійним способом мінімізації ризиків. Єдиним недоліком багатовалютного застереження є труднощі, що виникають в процесі формулювання його умов і розрахунку курсових втрат.

Оскільки інтереси експортера та імпортера загалом не співпадають, а інколи і зовсім протилежні з точки зору мінімізації валютних ризиків, то слід підходити до питання формування умов договору та вибору способів розрахунку з іноземними контрагентами з урахуванням індивідуальних побажань і особливостей ділових взаємовідносин. Наприклад, для імпортера у якості валюти ціни для визначення ціни та розрахунків краще всього використовувати американський долар, так як він є найбільш доступною грошовою одиницею, яка використовується в міжнародних торговельних відносинах. Для експортера сутність обмовки полягає в тому, що валюта, в якій здійснюється платіж по договору, прив'язується до стійкішої валюти на світовому ринку, а загальна сума платежу ставиться в пропорційну залежність від зміни курсу цієї валюти [4].

В Україні валютні обмовки застосовують деякі страхові компанії, що здійснюють страхування на внутрішньому ринку. Наприклад, валютні застереження використовуються при страхуванні КАСКО, коли страхова сума фіксується в американських доларах, що дозволяє уникнути недострахування автомобіля, якщо внаслідок зміни курсу долара страхова сума в гривнях стане меншою залишку по валютному кредиту [3].

В окремих ситуаціях, з огляду на тенденцію зростання вартості банківських металів на світовому ринку і знецінення деяких валют, золото також можна використовувати як валютну прив'язку (наприклад, в бівалютних прямих односторонніх валютних застереженнях). Хоча багато західних країн відмовилися від застосування застережень у золоті в зв'язку зі скасуванням офіційних золотих паритетів і стандартів, гадаючи, що таке застереження втратило свої захисні можливості проти валютного ризику, експортерам можна було б включати золотовалютні чи платинові бівалютні прив'язки в довгострокові зовнішньоекономічні договори. Золото і платина – це дійсно тверді іноземні валюти, які впродовж довгого часу зберігають свою відносно стабільну купівельну спроможність. Їх роль важко переоцінити в умовах фінансово-економічної кризи та дискусій про перехід на бартерні операції [1].

Що стосується деривативів як основних інструментів міжнародного фінансового інжинірингу, що слугують захистом від валютних ризиків, то в національному законодавстві існують певні проблеми, які обмежують використання похідних інструментів валютного ринку. Валютний ринок України вирізняється високим рівнем регулювання найважливіших сегментів. Деякі з законодавчих обмежень по валютним операціям ще були встановлені на початку 90-х років, а деякі додаткові обмеження були введені згодом.

До таких обмежень сьогодні відноситься збір на обов'язкове пенсійне страхування операцій купівлі-продажу безготівкової валюти, що становить 0,2%. Це призводить до зниження ринкової ліквідності, а тому і до обмеження можливостей щодо перекидання валютних ризиків з однієї сторони угоди на іншу.

Існує законодавча ініціатива з регулювання ринку деривативів, що в цілому є вагомим кроком вперед. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку направила на розгляд Кабінету Міністрів проект Закону «Про похідні фінансові інструменти (деривативи)», що містить окремі позиції стосовно валютних деривативів. При хеджуванні резиденти мають вказати основну ціль таких операцій, яка має відповідати їх діяльності на товарному ринку.

Перевірка цих вимог потребує проходження цілого ряду бюрократичних процедур, зокрема компанія має надати доказ високої вартості кожної з торгівельних операцій, що підлягають хеджуванню.

На банки, що виступають в ролі партнерів та постачальників у форвардних операціях, також накладено ряд обмежень: ліміт відкритої форвардної позиції має складати 10% регуляторного капіталу, в той час як хеджування компенсуючої спотової позиції законодавчо не визначено.

Висновки. Підсумовуючи, слід сказати, що існуючі загальні та регуляторні обмеження гальмують розвиток валютного ринку в нашій державі. НБУ, як ринковий регулятор, має спробувати зберегти рівновагу між двома позиціями: введення та широке використання валютних деривативів означає кращі можливості для хеджування валютних ризиків, однак стрімке та нерегульоване введення інновацій може шкідливо позначитися на фінансовій стабільності. Таким чином, необхідність в лібералізації ринку валютних деривативів є виправданою, тому вірне планування та здійснення запропонованих змін також є важливим. Кінцеві споживачі похідних інструментів повинні мати доступ до регулювання ризиків, тоді як регулятору потрібно мати вірний засіб оцінки ризиків, що пов'язані з використанням нових інструментів. Щоб виконати ці вимоги необхідно забезпечити високий рівень прозорості та розкриття ринкової інформації.

Література

1. Агасандян Г.А. Применение континуального критерия VAR на финансовых рынках / Агасандян Г.А. – М.: Вычислительный центр РАН, 2016. – С. 149-156.
2. Биржа “Перспектива” запускает торги депозитными сертификатами Нацбанка [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://economics.unian.net/rus/news/179351birja-perspektiva-zapuskayet-torgi-depozitnyimi-sertifikatami-natsbanka.html>.
3. Воронюк В. М. Проблеми та перспективи розвитку строкового ринку в Україні. [Електронний ресурс] / В. М. Воронюк // Буковинський держ. фін. у-тет. – Режим доступу: http://bsfa.edu.ua/files/konf_november/voronjuk.pdf.
4. Ляшенко Д. В. Основні тенденції розвитку ринку деривативів у структурі вітчизняного ринку цінних паперів / Д. В. Ляшенко // Управління розвитком. – 2012. – №12. – С. 37-40.